

Tähtsamad rannakalanduses kasutatavad sõlmed

koostaja Tarmo Rajang

Sõlm on nööri, köie või mõne muu otsaga tehtud seotis.

Ots – laevas (sh kalalaevas) kasutusel olevate nööride, köite jmt üldnimetus.

Kindla ühenduse ja ohutuse tagab vaid sobiv ja õigesti seotud sõlm

Kalapüügil kasutatavad sõlmed peavad olema töökindlad, st pidama, ja olenevalt sõlme otstarbest olema vajadusel ka suhteliselt kergesti lahti seotavad. Kindla ühenduse ja ohutuse tagab ainult otste sidumine õigesti valitud ja õigesti seotud sõlmega!

Sõlmi kasutatakse taim- ja sünteeskiust otste sidumiseks. Terastrrosside puhul reeglina sõlmi ei kasutata, sest jäikuse tõttu on sõlmede sidumine nendega raskendatud, lisaks rikuvad sõlmed terastrossi struktuuri.

Sõlmi ei saa kasutada liikuvast taglases, so otstel, mis jooksevad läbi plokkide vmt, millest sõlmed läbi ei mahu.

Sõlmi kasutatakse sagedamini

- kahe otsa ühendamiseks omavahel;
- otsa kinnitamiseks mõne eseme külge.

Et merepraktikas (sh kalapüügil) kasutatavate sõlmede hulk on väga suur, peatume allpool lähemalt ainult neil, mis on lihtsasti seotavad, igapäevases rannapüügi praktikas kasutamiseks kõige olulisemad ja sagedamini kasutatavad.

1. Sõlmed ühejämmeduste otste ühendamiseks

Võrdse või enam-vähem ühesuguse läbimõõduga otste omavaheliseks ühendamiseks sobivad õigesõlm, rehvisõlm, kangrusõlm ja soodisõlm. Need sõlmed ei sobi väga erineva läbimõõduga otste ühendamiseks.

2. Sõlmed erineva jämmedusega otste ühendamiseks

Erineva läbimõõduga otste ühendamiseks sobib topelt soodisõlm. See sõlm sobib ka otsa kinnitamiseks ketilüli külge.

3. Sõlmed otsa kinnitamiseks mõne eseme külge

Otsa kiireks ja kindlaks kinnitamiseks mõne eseme külge sobivad seasõrg, paalisõlm ja ankrusõlm.

* * *

Õigesõlm (ka meremehe-, kalamehesõlm)

Sobib kasutada kahe enam-vähem ühejämmeduse otsa ühendamiseks. Ei ole soovitatav kasutada siis, kui koormamata sõlm saab lohiseda või allub vahelduvale koormusele. Seetõttu on soovitatav vastutusrikastes kohtades kasutada selle sõlme lahtihargnemise vältimiseks põhisõlmele lisaks kontrollsõlmi.

Õigesõlme on lihtne sõlmida. Pärast suure koormuse rakendamist sõlmele ja märgade otste korral jookseb väga tugevasti kokku. Seetõttu võib olla raskesti lahti seotav.

Pilt 1: Õigesõlm (sõlm - T.Rajang; pilt - T. Tuulik)

Rehvisõlm (ka aas-rehvisõlm)

Kasutatakse juhtudel, kui ots on vaja siduda kindlalt ja nii, et sõlme oleks hiljem võimalik kiiresti ja kergesti lahti siduda. Seotavad otsad peaksid olema enam-vähem ühejämedused.

Sõlm jookseb kergesti lahti ka märjalt ja pärast tugevat koormamist, kui tõmmata aasa moodustavast vabast otsast.

Pilt 2: Rehvisõlm (sõlm - T.Rajang; pilt - T. Tuulik)

Kangrusõlm (ka kalurisõlm)

Kasutatakse kahe ühejämeduse otsa jäävaks ühendamiseks, kui ühendust ei ole hiljem enam vaja lahti võtta.

Sõlm on töökindel, mõõtmetelt jääb suhteliselt väike ja kompaktne, sidumiseks vajalikud otsad ei pea olema kuigi pikad.

Puuduseks on suurem ajakulu sidumisel. Suurte koormuste korral jookseb tugevasti kinni, siis on

raske seda lahti siduda.

Pilt 3: Kangrusõlm (sõlm - T.Rajang; pilt - T. Tuulik)

Soodisõlm

Kasutatakse enam-vähem ühejämeduste otste ühendamiseks ja siis, kui ots on vaja siduda aasa või ou külge. Kalapüügipraktikas väga sageli kasutatav sõlm. Soodisõlme ja selle teiseid kasutatakse mh lina kudumisel ja parandamisel.

Väga levinud sõlm. Lihtne ja kiiresti seotav. Tugevasti kinni jooksnud sõlme on raske lahti siduda. Lahtisidumise hõlbustamiseks võib sõlme sidumisel vaba otsa asetada kahekordselt (aasana). Selliselt seotud soodisõlm on aasa moodustavast vabast otsast tõmmates kiiresti ja kergesti lahti võetav ka pinge all ja märgade otste puhul.

Pilt 4: Soodisõlm (sõlm - T.Rajang; pilt - T. Tuulik)

Võrguaina sõlm (ka ainaotsa sõlm)

See sõlm on oma olemuselt soodisõlm, mis on aga harilikult seotud kahekordse otsaga ja sõlme sisse on sidumisel jäetud vaba ots aasana. Aasa moodustavast vabast otsast tõmmates on sõlm

kergesti ja kiiresti lahti seotav ka pinge all ja märgade otste korral.

Sõlm on väga levinud kalapüügil, eriti püügil nakkevõrkudega, kus seda kasutatakse võrkude ühendamiseks omavahel või tähiste külge.

Pilt 5: Võrguaina sõlm (sõlm ja pilt – T.Rajang)

Topelt soodisõlm (ka kahekordne soodisõlm)

Kasutatakse erineva jämedusega otste ühendamiseks. Sobib kasutada ka siis, kui ots on vaja siduda kousi, ou, silmuse või ketilüli külge. Eriti kvaliteetsed võrgu- ja noodalinad on kootud seda sõlme kasutades.

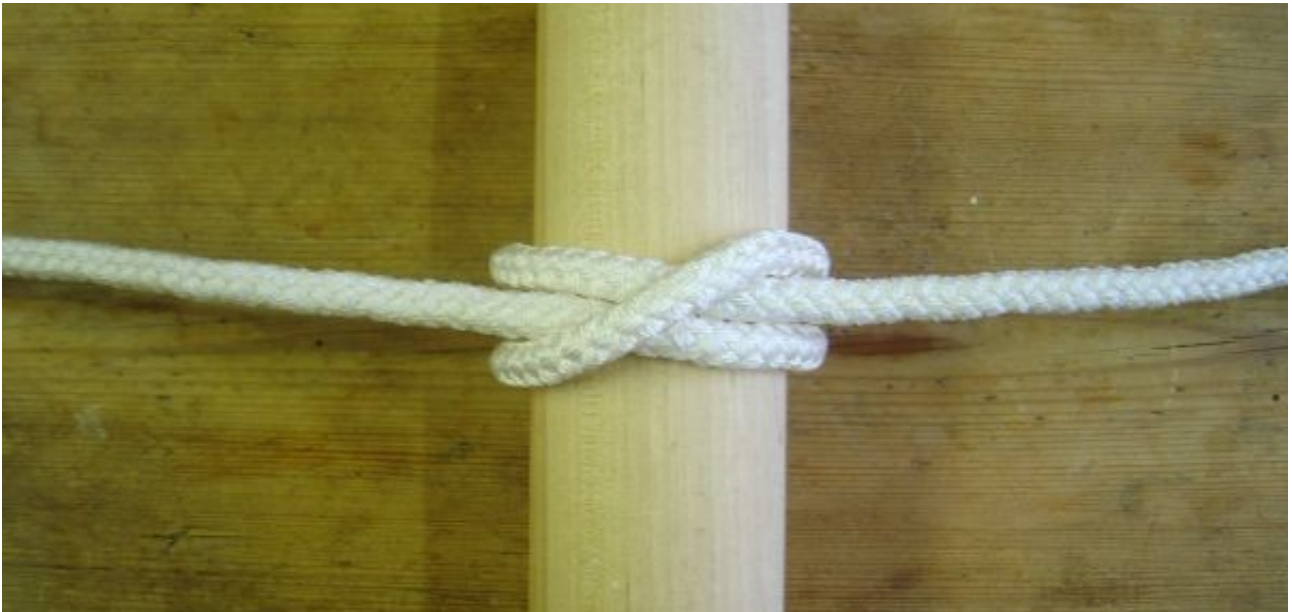
Pilt 6: Topelt soodisõlm (sõlm - T.Rajang; pilt - T. Tuulik)

Pilt 7: Topelt soodisõlm ketilüli külge seotuna (sõlm - T.Rajang; pilt - T. Tuulik)

Seasõrg (ka veebling, veeblingsõlm)

Kasutatakse otsa kinnitamiseks erinevate esemete külge, eriti kui on tegemist siledapinnaliste esemetega. Kalapüügil ja püüniste valmistamisel (rakendustöödel) väga sageli kasutatav sõlm.

Pilt 8: Seasõrg (sõlm - T.Rajang; pilt - T. Tuulik)

Paalsteek (ka paalisõlm)

Kasutatakse, kui köie vmt otsa on vaja kiiresti teha ou, mis ei jookse kokku.

Sõlme on lihtne siduda, ka pärast tugevat koormamist saab seda lahti siduda, ei riku otsa, ei jookse ise lahti.

Pilt 9: Paalisõlm (sõlm - T.Rajang; pilt - T. Tuulik)

Ankrusõlm

Kasutatakse otsa kinnitamiseks (ankru-) rõnga või mõne muu eseme külge. Lihtne ja töökindel sõlm, kerge siduda ja lahti siduda.

Pilt 10: Ankrusõlm (sõlm ja pilt - T. Rajang)

Vaata lisaks:

1. *Abiks paadimehele* Veeteede Amet. 2009 (lk 38: sõlmede pildid)
2. *Mereleksikon* Eesti Entsüklopeediakirjastus. Tallinn 1996 (lk 409b, 410: artikkel "sõlmed", sõlmede pildid)
3. Pawson, D. *Sõlmed* tõlge eesti keelde Helen Urbanik ja Tänapäev. 2005 (sõlmede kasutamine koos sidumisjuhistega)
4. Rajang, T. *Meresõlmed* Suuremõisa Tehnikum. 2007 (interaktiivne õpiobjekt arvutivõrgus: <http://kingpool.hak.edu.ee/materjalid/Meres%F51med/> ; viimati vaadatud 01.03.2019)